

FLOX. DOKUMENTARNI FILM, 45,5 MIN, 2019.

Produkcija: Cairo High Cinema Institute, Loop Films. Režija: Hady Mahmoud. Egipt, Kairo.

Dolgoletni mednarodni festival etnografskega filma GIEFF (German International Ethnographic Film Festival) v Göttingenu je svoj letošnji filmski program kot eden prvih festivalov v Evropi zaradi pandemije novega koronavirusa prestavil na *on-line* spletno platformo (Spletni vir 1). Na festivalu je bilo skupno 57 izbranih filmov, od tega 25 študentskih. Med študentskimi filmi sta bila nagrajena dva etnografska, in sicer je slovenski film *Lukomir, moj dom* (2018) Mance Filak in Žige Goriška dobil nagrado Manfreda Krügerja, film *Flox* (2019) Egiptčana Hadya Mahmouda pa nagrado za najboljši študentski film.

Flox je nastal kot študijski projekt na filmski šoli Cairo High Cinema Institute v Kairu. Avtor filma ustvarja predvsem komercialne in igrane filme, a je *Flox* observacijski dokumentarni film, ki nas postavi v srž vsakdanjega utripa in preživetja voznikov kombijev, t. i. *microbusov*, ki ilegalni postaji v Kairu. *Microbus*, ki povezuje dva mestna predela, deluje kot nekakšen javni prevoz; vozniki ves čas vozijo isto turo, cena zanjo pa je relativno fiksna, tj. 1,25 funta na vožnjo (Mahmoud 2020). Obravnavana lokacija leži med

avtorjevim domom in filmsko šolo, zato se je zanjo in za ljudi, ki tam delajo, začel zanimati na vsakodnevni poti na fakulteto, hkrati pa se je teh voznikov bal; med vožnjo kričijo, preklinjajo in so na splošno zelo grobi do potnikov (Mahmoud 2020). Ko je Hadyju vodja postaje dovolil snemati film, je z vozniki sprva brez snemanja preživel dva tedna, nato pa še devet dni s kamero in z manjšo ekipo, ki je skrbela za zvok. Montaža je trajala precej dlje, in sicer skoraj 14 mesecev, saj sta poleg Hadyja naknadno sodelovala še dva montažerja.

Uvodni filmski kadri nas kot gledalce takoj posedejo na sovoznikov sedež, kjer spoznamo malce osornega in neposrednega, a vseeno zadržanega voznika oziroma enega izmed protagonistov, Aby-Tolbo, in njegovo delo. Posredno že lahko prepoznamo dominanten slog filma, kjer prevladujejo posnetki, ki nas približajo perspektivi voznikov in nas s tem vpeljejo v občutenje utripa in vrveža te vznemirljive postaje *microbusov*. Prvi kadri postaje takoj razkrijejo, da so glavno prevozno sredstvo precej dotrajani Volkswagnovi kombiji starejših letnikov, ki z glasnim hupanjem, poleg piskov,

vzklikov, zvoka motorjev in mujezi-novega petja iz minareta, ustvarjajo zvočno kuliso filma. Prizori v filmu prepletajo že omenjeni pogled voznikov skozi vetrobransko steklo, zunanji pogled na spontane, a pogoste spore in na proces dela na postaji, ki je kamera ne zapusti. Ob zvoku zategnjene ročne zavore se kamera vedno vrne na postajo. S posnetki, ki sledijo perspektivi voznika, ki ga vidimo v vzratnem ogledalu, ne opazujemo le njegovega pogleda, ampak lahko spoznamo tudi različne osebne predmete in spominke na armaturni plošči, ki nakazujejo posameznikova prepričanja, zanimanja in kulturne elemente.

Aly-Tolba, ki ga vidimo takoj na začetku filma, ni tipičen protagonist, čeprav se avtor filma najpogosteje vrača prav k njemu. Protagonist filma je predvsem kraj, torej postaja, saj nam film z aktivno in mestoma neostro kamero brez stativa posreduje občutek prostora, dogajanja, ritma, vsakdanjega vrveža in kompleksnih odnosov, ki se razvijajo na postaji. Sledenje tovrstnemu intenzivnemu in zelo hitremu dogajanju s kamero je bilo gotovo svojevrsten izživ. Avtorja filma na posnetkih ne slišimo, a lahko kot gledalci sklepamo, da je, ker mu vozniki razkrivajo osebne poglede na svoje delo in preživetje, z njimi razvil tesnejši odnos. V ospredju tako nista ena oseba in njen pogled na življenje, ampak vozniki kot moški in prekarni delavci, ki za majhen zaslužek cele dneve (pa tudi noči) preživljajo na postaji.

Flox odpira tudi vprašanja o spolu in razkriva odtenke dožemanja in prakticiranja moškosti v Egiptu. Čeprav vprašanja spola ali moškosti ne naslavlja neposredno, ga lahko zaznamo kot glavno temo filma. V pripovedih voznikov začutimo, kaj njim pomeni biti pravi moški (grob in oster, saj prijaznost izkazuje šibkost) in na kakšen

* Manca Filak, mag. etnologije in kulturne antropologije, mlada raziskovalka, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje; manca.filak@zrc-sazu.si.

način se ta moškost med vozniki uveljavlja (na primer z vpitjem, s preklinjanjem, z grobostjo, vrivanjem vozil ipd.). V kombije se pogosto vkrcajo tudi ženske, a te opazujemo zgolj v pasivni vlogi potnic, s katerimi se film ne ukvarja, saj so v ospredju aktivni moški. V celotnem filmu samo v enem kadru vidimo (sicer pokrito) žensko od blizu, tj. lastnica manjšega gostinskega obrata, ki z metlo nažene skupino voznikov, ki se iz nje norčujejo. Neformalno vlogo sodnika v manjših ali večjih, a vsekakor pogostih sporih ima prav tako moški, in sicer lastnik postaje Abdou, ki nadzoruje dejavnosti na postaji, prihode in odhode kombijev in delo voznikov. Spori vzniknejo iz različnih razlogov, med drugim zaradi medsebojne tekmovalnosti, vrivanja, posta ob ramadanu pa tudi zaradi družbenopolitičnih dejavnikov, kot je na primer zvišanje cen bencina ter posledično zvišanje cen vozovnic, pa tudi protestov, nizkih plač in visokih najemnin. Film v svojo zadnjo fazo vstopi z glasbo, ki očitno prihaja iz radia enega izmed avtomobilov. Medtem opazujemo

posnetke voznikov in beremo besedilo pesmi, ki se vrti na radiu. Poetični odlomek ne poruši prevladujočega observacijskega načina pripovedi, ker se glasba predvaja iz radia in je s tem del konteksta, kjer je film nastal, hkrati pa nam da čas za razmislek ali zgolj sledenje našim asociacijam. V tem delu filma je ob pogovorih z vozniki več poudarka na njihovi očetovski vlogi, ki se kaže tudi kot kontradiktorna, saj nekateri vozniki s seboj pripeljejo svoje sinove, čeprav si takšnega življenja zanje niti ne želijo. Prvič se na več mestih omenja tudi prisotnost kamere, in sicer strah protagonistov pred tem, da bi kamera utegnila pokazati slabe stvari. Slog filma gledalca – kljub še vedno prisotnem hrupu – s predvajanjem nočnih posnetkov postaje, kjer prihajajo, prehajajo in odhajajo ljudje in vozila, počasi umiri. Nočni posnetki senc, odseva luči in močnih kontrastov povzročijo tudi intenziven estetski učinek na gledalca. Avtor filma ne konča z mogoče bolj pričakovanim oddaljenim pogledom na postajo ali izjavo sogovornika, ampak se vrne med voznike

in prikaže še zadnji grobi izpad enega izmed njih, ki jezo preklinja nad vsemi in konča z besedami, da mu bo v primeru, če ne neha snemati, razbil kamero, pri tem pa Hadyeva kamera ponižno pogleda navzdol, v njegova stopala.

Film *Flox* prikazuje kompleksen, surov in prekaren sistem konfliktov in dogajanj na postaji *microbusov* oziroma kombijev v Kairu, skozi katerega manevrirajo vozniki s svojimi vsakdanjimi težavami, dokazovanjem moškosti in strategijami preživetja. Prikaže delovni prostor, ki je hkrati tudi osebni prostor preživetja, formalne in neformalne ekonomije pa tudi preverjanja moške identitete. Kraja konflikta, revščine in boja za preživetje pa film ne romantizira ali poenostavlja, ampak ga, prav nasprotno, prikaže v vsej njegovi kompleksnosti in kontradiktornosti.

Viri in literatura

MAHMOUD, Hady, pogovor, 13. 5. 2020.

Spletni vir 1: The 15th German (Göttingen) International Ethnographic Film Festival; <https://www.gieff.de/>, 18. 9. 2020.

